

Språkliga gester: en kort introduktion

Det har skrivits och debatterats mycket om gesternas språk i allmänhet, men här räcker det med att i stora drag och kortfattat beskriva de grundläggande egenskaperna hos detta språk och varför det är viktigt att ta hänsyn till dem i all kommunikation med unga invandrare och studenter, som kanske inte behärskar värdlandets språk så bra.

Teckenspråk vs gestaltspråk

Först och främst måste man skilja mellan gestikulärt språk och det så kallade "teckenspråket", dvs. det språk som vanligtvis används av döva, en kommunikationsform som bland annat innehåller vissa verbala språkliga egenskaper (dvs. "tecken") och icke-verbala aspekter (t.ex. intonation, som i teckenspråket dock återges med ansiktsuttryck), som också är gemensamma för andra språk.

Språklig variation

"Teckenspråket" och de så kallade "röstspråken" har flera gemensamma särdrag, tvärtemot vad man skulle kunna tro, varav det viktigaste är följande: de förändras beroende på olika sociolingvistiska faktorer som påverkar dem. Men vilka är dessa faktorer? Här är de: tiden, platsen, språkbrukarens sociala status, kommunikationsmedlet och den språkliga interaktionens formaliseringsgrad. Vi talar med andra ord om den så kallade "språkliga variationen", som utifrån lingvistikens specifika terminologi är följande: *diakronisk* (relaterad till tid), *diatopisk* (relaterad till plats), *diastratisk* (relaterad till social klass), *diamesisk* (relaterad till uttrycksmedlet), *diafasisk* (relaterad till formaliteten/informaliteten i den situation i vilken språket används).

Teckenspråket

Även om "teckenspråket" inte är huvudsyftet med vår introduktion är det värt att kortfattat gå in på några av dess egenskaper, om inte annat för att bättre kunna skilja det från det gestikulära språket som vi hänvisar till.

Inom ramen för vårt projekt är vi intresserade av att betona att teckenspråket inte är "universellt", utan att det förändras beroende på var det används, i enlighet med den så kallade "diatopiska variationen", som kännetecknar det på ett betydande sätt, precis som det gör med gestspråket.

Faktum är att varje land har sitt eget specifika teckenspråk, som definieras och struktureras självständigt, vilket redan tydligt framgår av de olika akronymer som identifierar det, beroende på vilket land det används. För att ge ett konkret exempel på detta räcker det med att nämna akronymerna som anger teckenspråken i de länder som ingår i Equity-projektet, med början i det som vi kan definiera som vårt "lingua franca", dvs. Engelska: I Storbritannien kallas teckenspråket BSL (British Sign Language), i Finland anges det med akronymen SVK (Suomalainen viittomakieli), i Frankrike är det LSF (Langue des Signes Française), i Tyskland är det känt som DGS (Deutsche Gebärdensprache), i Italien kallas det LIS (Lingua dei Segni Italiana), medan det i Spanien heter LSE (Lengua de Signos Española); ingen information har hittats om ett eventuellt baskiskt teckenspråk, men det finns en katalansk och en valenciansk variant), medan det svenska i stället kallas SSL (Svenskt teckenspråk).

Dessutom finns det lokala teckenspråk som används i ett snävare sammanhang än det nationella, men vi kan anta att de exempel som nämns ovan redan är tillräckliga för att konstatera att de följer vokalspråken i denna territoriella differentiering.

Språkliga gester

En sak måste dock upprepas: gestikuleringspråket, dvs. det språk som vi specifikt hänvisar till, får inte förväxlas med "teckenspråk", som det skiljer sig från framför allt av ett skäl: gestikuleringspråket kännetecknas av de typiska gesterna hos en grupp talare, dvs. människor som är uppvuxna eller bor i ett visst område (en småstad, en stad, en region eller till och med en nation) och som inte har audio-orala kommunikationssvårigheter.

De kan använda kropps-, huvud-, ansikts- och handgester för att illustrera eller förstärka det som sägs muntligt, medan de vid andra tillfällen kan använda dem för att

helt ersätta det audio-onorala budskapet, dvs. för att snabbare, mer träffsäkert och ofta mer spontant och effektivt återge det som de skulle kunna uttrycka i ord.

Tvetydighet i gester och språk

Det handlar framför allt om handgester och deras samverkan med vissa ansiktsuttryck eller huvudrörelser. Det vi vill understryka för vårt syfte är att gestikuleringspråket kan vara tvetydigt, eftersom samma gest i olika länder kan få en annan innebörd, vilket kan leda till förvåning, misstolkning, missförstånd eller till och med förlägenhet bland de personer som använder den för att kommunicera, särskilt om de tillhör olika kulturer.

Huvudet kastas

Språkstudier ägnar vanligtvis lite utrymme åt denna skillnad i tolkningen av identiska eller liknande gester, som istället har olika betydelser, vilket till exempel sker med den så kallade "head-toss", dvs. huvudet skjuts bakåt, tillsammans med ett obestämbart ljud från munnen (en nästan omärklig tungklick), en typisk gest i södra området som används för att säga "nej", till skillnad från vad som händer i de nordiska länderna och Norditalien, där man vanligtvis för att säga "nej" rör huvudet horisontellt, från vänster till höger och från höger till vänster, eller tvärtom. För att säga "ja" rör sig dock huvudet, fortfarande i norr, vertikalt, från toppen till botten och vice versa, och denna rörelse kan förväxlas med den som används i söder för att säga "nej", vilket kan bli en möjlig källa till missförstånd.

Polysemi

Dessutom kännetecknas gesternas språk också av en icke försumbar polysemi, eftersom samma gest kan få olika betydelser inom samma kulturområde beroende på i vilket sammanhang den används. Ett exempel på denna polysemi är hornets gest, när det gäller Syditalien och Italien i allmänhet. Om hornen vänds uppåt, i riktning mot en annan person, representerar de en personlig kränkning, eftersom de i detta fall har betydelsen av "gökunge", dvs. en person som förråds av sin partner. Om de i stället, på ett särskilt sätt i södra Italien, vänds nedåt har de en apotropa betydelse, dvs. de används som en sorts exorcism, i händelse av att en illa känd upplevelse har framkallats, eller att någon har nämnt en olycka, eller någon annan företeelse som samtalspartnern som gör horngestiken anser vara negativ, negativ.

Samma gest kan få olika betydelse i andra länder. I Storbritannien användes till exempel ofta hornens uppåtriktade gest för att betyda "det rockar" inom rockmusiken, en betydelse som mer eller mindre motsvarar det ungdomliga italienska "spacca", med hänvisning till något som är utomordentligt uppskattat, en musik, en sång, en händelse osv.

Språk och undervisning i gester

Detta är bara några små exempel på den diatopiska variationen (om man bortser från de andra variationerna), ett fenomen som får stor betydelse när man diskuterar gestaltningsspråket och hur man måste ta hänsyn till det i samspelet med samtalspartners med en annan kulturell bakgrund, särskilt när det gäller unga invandrarestudenter som kommer från de mest olikartade områdena i världen.

Ofta är det inte möjligt att förutse hur en gest kommer att tolkas av en utländsk samtalspartner som bor i värdlandet, särskilt om han eller hon nyligen anlänt, men vissa pedagogiska strategier kan användas för att klargöra hur man måste vänja sig vid att inte ta förståelsen av detta viktiga ickeverbala kommunikationsmedel för given. Det övergripande målet med ett sådant tillvägagångssätt måste vara att förbättra samspelet och den ömsesidiga förståelsen mellan samtalspartnerna och de kulturer som de representerar, vilket ger det förtjänta värdet åt lärande och undervisning, åt elev och lärare, som samtidigt och med lika stor relevans deltar i en process av ömsesidigt och fruktbart utbyte för båda parter. Vissa studier tycks dessutom visa att "inlärare har bättre minne för ord som kodats med gester" (se posten "Manuela Macedonia, Thomas R. Knösche, *Body in mind: How gestures empower Foreign Language Learning*, i bibliografin i denna introduktion).

Ovanstående mål kan också uppnås, om än delvis, tack vare en rad aktiviteter, t.ex. övningar och spel som bygger på tolkning av gester (imitera gester, gissa gester osv.), som i största möjliga utsträckning utnyttjar en lekfull och motiverande metod som kan få deltagarna, även lärarna, att ställa sig frågor om innebörden av andras och sina egna gester och på så sätt berika sin språkliga, kulturella och mänskliga bakgrund.

FÖRSLAG TILL BIBLIOGRAFI/WEBLIOGRAFI

för ytterligare information om gestaltningspråk och pedagogiska verktyg

Jean Ann Graham, Michael Argyle, *A cross-cultural study of the communication of extra-verbal meaning by gestures*, "International Journal of Psychology", volym 10, nummer 1, februari 1975, s. 57-67 (från sammanfattningen: "En analys av de inspelade verbala yttrandena har visat att den försämrade kommunikationsnoggrannheten vid eliminering av gester inte kan tillskrivas störningar i taluppfattningen; snarare förekommer förändringar i talinnehållet, vilket tyder på ett ökat beroende av verbala medel för att förmedla rumslig information. Icke desto mindre förmedlar gester denna typ av semantisk information mer exakt, och det finns bevis för att italienarnas gester förmedlar denna information mer effektivt än engelsmännens".)

Susan Goldin-Meadow, *The role of gesture in communication and thinking*, i "Trends in Cognitive Sciences", 3, 1999, 419-29 (slutsats från sammanfattningen: "gesture serves as both a tool for communication for listeners, and a tool for thinking for speakers").

Patrick W. Miller, *Kroppsspråk. An Illustrated Introduction for Teachers*, Patrick W. Miller & Associates, 2005 (intressant bok som riktar sig till lärare. I slutet finns ett användbart verifieringstest. Den kan läsas fritt på webbplatsen <https://archive.org/>).

A.A. Sobrero - A. Miglietta, *Introduzione alla linguistica italiana*, Roma-Bari, Editori Laterza, 2006, s. 192-205 (om proxemics, gester och sociolingvistiska variationer av gestikulärt språk - på italienska).

Marianne Gullberg, *Gestures and Second Language Acquisition*, i Peter Robinson - Nick C. Ellis (red.), *Handbook of Cognitive Linguistics and Second Language Acquisition*, New York, Routledge, 2008, s. 286-315.

John White, *Klassrummet X-Factor: The Power of Body Language and Non-verbal Communication in Teaching*, Routledge, 2011
(Volym utgiven av en av de två direktörerna för Center for Studies on Non-Verbal Communication. Mycket intressant, eftersom den behandlar detta ämne i förhållande till undervisning på alla nivåer, från grundskola till universitet, och hur proxemics, gester, tonfall, ansiktsuttryck etc. påverkar effektiviteten i undervisningen och förhållandet till eleverna).

Manuela Macedonia, Thomas R. Knösche, *Body in mind: How gestures empower foreign language learning*, i "Mind, Brain and Education", volym 5, nummer 4, december 2011, sidorna 196-211. Mycket intressant rapport om ett viktigt experiment om hypotesen att användningen av gester i undervisningen kan stärka inläringen av främmande språk: "De övergripande resultaten stöder förutsägelsen att inlärare har bättre minne för ord som kodas med gester. I ett överföringstest producerade deltagarna nya meningar med de ord som de hade lärt sig. Poster som kodats med gester användes oftare, vilket visar att de är mer lättillgängliga i minnet. Resultaten tolkas i termer av förkroppsligad kognition. Implikationer för undervisning och lärande föreslås" (citat från sammanfattningen: den kan läsas här: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/j.1751-228X.2011.01129.x>).

David B. Givens, John White, *The Routledge Dictionary of Nonverbal Communication*, Routledge, 2021.

Julia Grosse - Judith Reker, *Missförstå mig inte! The Global Gestures Guide*, fotografi Florian Bong-Kil Grosse, München, Bierke, 2010
(Mycket intressant: det finns olika foton av handgester och uppgift om de länder där de har en viss innebörd och de länder där den innebörden förändras. Det finns också anekdoter om uppenbara missförstånd på grund av olika konventioner i olika kulturer).

Adam Kendon, *Gesture*, i *Annual Review of Anthropology*, vol. 26, 1997, s. 109-28 (tillgänglig på JSTOR, <http://www.jstor.org/stable/2952517>. Tillgänglig den 24 november 2022).

[https://www.treccani.it/enciclopedia/gesti_\(Enciclopedia-dell'Italiano\)/](https://www.treccani.it/enciclopedia/gesti_(Enciclopedia-dell'Italiano)/)

Webbplats för ett mycket uppskattat uppslagsverk på nätet. Inlägget "gesti" (gester), med en serie indikationer för en eventuell bibliografi (på italienska).

<https://sites.unimi.it/zucchi/NuoviFile/MitiLingueDeiSegni17.pdf>

Sandro Zucchi, Università degli Studi di Milano, *Lingue dei segni e lingue parlate*, [Teckenspråk och talade språk] 2016-2017: jämförelse mellan italienskt teckenspråk (LIS) och amerikanskt teckenspråk (ASL). I texten redovisas slutsatserna av ett experiment som visar att teckenspråk "inte följer grammatiken för talspråk på ett förenklat sätt" (på italienska).

<https://www.scienceofpeople.com/hand-gestures/>

60 handgester som visas med videor och en stor mängd användbar information om hur man använder gester. Sidan är välgjord och innehåller några intressanta "vetenskapliga fakta om handgester". Ett slags klickbar "ordlista", till vänster på skärmen, leder till den gest som illustrerar det uttryckta begreppet. Den innehåller också en användbar varning: "**Var försiktig i andra kulturer.** Alla handgester är inte

lika bra! Här är en rolig video om betydelsen av handgester runt om i världen", med en mycket kort video som illustrerar några relevanta och olika tolkningar av samma gest: <https://youtu.be/-J1pXCFE-ok>

<https://youtu.be/qCo3wSGYRbQ>

Ett annat exempel på möjliga missförstånd vid tolkning av gester

<https://padova.unicusano.it/studiare-a-padova/espressioni-facciali/>

Unicusano: ansiktsuttryck och deras betydelse (webbplats på italienska)

<https://www.igorvitale.org/comunicazione-non-verbale-linterpretazione-dei-gesti/>

Webbplats för psykologen Igor Vitale. Klassificering av gester i olika typer, med en del omnämmande av de studier som ligger till grund för teorierna (webbplats på italienska).

<http://center-for-nonverbal-studies.org/htdocs/1501.html>

Center for Nonverbal Studies, som leds av David B. Givens, Ph.D., direktör (509-939-7494; givens@center-for-nonverbal-studies.org) och John White, Ph.D., europeisk direktör (01-884-2296; john.white@dcu.ie). Den innehåller också en intressant länk till en Nonverbal Dictionary, med en rad termer som rör allt som rör icke-verbal kommunikation ur olika synvinklar (neurologiska, psykologiska, språkliga osv.).

<https://corsi-di-italiano.babilonia.it/gesti-italiani/>

Lista över "italienska gester". Webbplats på italienska. Den kan vara användbar som utgångspunkt för lektioner om gester.

<https://dornsife.usc.edu/assets/sites/979/docs/conference2016/11carnemolla/ilezione-gesti-italiani.pdf>

Välgjorda webbsidor med en rad foton och teckningar som tydligt illustrerar olika italienska gester och en avslutande del om gester som är typiska för andra länder (på italienska).

<https://www.youtube.com/watch?v=RQquNGJMXe8>

Italienska gester. Videor av Alma Editions. Scen med en "dialog" mellan två personer: består enbart av handrörelser, kroppsrörelser och ansiktsuttryck. Scenen visas först utan undertexter och sedan spelas samma scen upp med undertexter (på italienska).

<https://psycatgames.com/it/magazine/party-games/charades/>

Lagspel online: gissa ordet som står på ett papper med hjälp av gester. Du kan också spela online och välja svårighetsgrad och medium att spela med. Varje minut

ändras ordet som ska gissas. Här är länken med reglerna:

<https://psycatgames.com/it/app/charades/> (webbplats på italienska).

https://www.treccani.it/enciclopedia/le-lingue-dei-segni-nel-mondo_%28XXI-Secolo%29/

Webbplats för ett mycket uppskattat uppslagsverk på nätet (på italienska. Inträde: På italienska: "Le lingue dei segni nel mondo" (*Teckenspråk i världen*).

<https://www.ethnologue.com/>

Förteckning över världens språk: A) Verbal kommunikation: talade och skrivna språk; talade språk. B) Icke verbal kommunikation: teckenspråk. Sorterad efter namn, språkkod, språkfamilj, region.

<https://www.ethnologue.com/subgroups/deaf-community-sign-language>

Teckenspråk för döva grupper i världen, uppdelat på 157 språk och 129 grupper (på engelska).

<https://www.linguisticamente.org/dalle-lingue-vocali-alle-lingue-dei-segni-e-ritorno-tra-miti-e-realta/>

From Vocal Languages to Sign Languages and Back: Between Myths and Reality, publicerad den 23/9/2020 (på italienska).

<https://bodylanguageproject.com/>

Mycket intressant projekt med flera användbara resurser, bland annat en gratis e-bok och en [webbordbok om kroppsspråk](#).

Några spel som kan laddas ner gratis och som används för att lära ut engelska med mimik:

<https://www.teach-this.com/images/games/what-am-i-doing.pdf>

<https://www.teach-this.com/images/resources/how-have-you-been.pdf>

<https://www.teach-this.com/images/games/back-to-the-board.pdf>

<https://www.teach-this.com/images/games/charades.pdf>

<https://www.teach-this.com/images/games/classic-charades.pdf>

<https://www.teach-this.com/images/games/emphasize.pdf>

